

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ «МИКОЛАЇВСЬКА ФІЛІЯ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КУЛЬТУРИ І
МИСТЕЦТВ»**

**ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ**

**Головко Микита Андрійович
ОБРЯДОВЕ ДІЙСТВО «ГУЦУЛЬСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ»**

Пояснювальна записка
до творчого проекту – кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
зі спеціальності 024 «Хореографія»

Науковий керівник:
кандидат мистецтвознавства, доцент
Сапак Наталія Вікторівна

Миколаїв - 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.Теоретичні основи реалізації творчого проєкту обрядове дійство «ГУЦУЛЬСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ»	5
1.1. Історія культури Гуцульщини.....	5
1.2. Особливості танців Гуцульщини.....	13
1.3. Обрядові дійства та їх значення у Гуцульщині.....	16
1.4. Висновки.....	19
РОЗДІЛ 2. Художні особливості творчого проєкту.....	20
2.1. Лібрето.....	20
2.2. Форма, жанр, стиль; ідейно-тематичний аналіз.....	21
2.3. Композиційно-архітектонічна побудова.....	22
2.4. Сценарно-композиційний план.....	23
2.5. Дійові особи та їх характеристика	25
2.6. Характеристика музичної основи хореографічного твору.....	25
2.7. Сценографія.....	26
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30
ДОДАТКИ.....	33

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми творчого проекту.

Усе життя українців, як буденне, так і святкове, наповнено цікавими та різноманітними обрядами, які пройшли скрізь сотні років. Українська молодь як правило, приймає з великим задоволенням ці традиції, підтримуючи духовний зв'язок зі своїми предками.

Гостям країни, як то часто буває, випадає рідка нагода погрузитися у світ української культури та обрядів, брати участь у різноманітних святах. На думку автора, найвеселішим святом є українське весілля. Родина для українців має величезне значення, саме тому весільні традиції, обряди вінчання та хрещення проводяться з особливою обережністю. Весілля на Україні гучні веселі традиційні і повні обрядів, але на західній Україні усе це можна помножити в декілька разів. Короваї, гарні традиційні наряди, рушники, коні, родичі і багато іншого цікавого можна побачити на гуцульському весіллі, усе це багатство використовується для традиційних обрядів заради благополуччя наречених і усіх присутніх гостей та родичів.

Мета творчого проекту.

Мета творчого проекту полягає у поширенні культурних та обрядових цінностей серед українського народу шляхом відтворення засобами хореографії традиційного свята весілля. Культурна спадщина українського народу безмежна у своїй різноманітності, але на жаль у нашому сучасному світі стали забувати про традиційні обряди. Цей бакалаврський проект покаже велич та різноманітність одного з найпопулярніших обрядів, а саме гуцульського весілля, так як на західній Україні цей обряд все ще живе та процвітає.

Завдання творчого проекту:

- звернутися до історії та історичних джерел на тему гуцульського весілля;

- проаналізувати якісний рівень та індивідуальність балетмейстерських робіт із подібною культурною першоосновою;
- провести роботу по дослідженню культурного надбання західного регіону України;
- визначити основні культурно-обрядові дійства притаманні для даного регіону;
- дослідити використання української народної та народно-сценічної хореографії у весільному святі;
- здійснити балетмейстерську постановку обрядового дійства «ГУЦУЛЬСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ».

Практичне значення творчого проекту.

Обрядове дійство «ГУЦУЛЬСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ» є хореографічною роботою, яка буде поділена на невеликі сценарні епізоди, за допомогою цих епізодів глядач зможе побачити усі основні обряди, традиції та культурні звичаї які притаманні весіллям в західному регіоні України. Дана робота може являтися однією з форм набутих навичок саме у процесі навчання. Усі навички здобуті у процесі навчання необхідні для розв'язання конкретних завдань теоретичного, наукового та практичного характеру.

Структура та обсяг пояснювальної записки.

Пояснювальна записка складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні основи реалізації творчого проєкту обрядове дійство «ГУЦУЛЬСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ»

1.1. Історія культури Гуцульщини

Гуцули – одна з багатьох етнічних груп на території України, ця етнічна група розташувалася в Карпатах на територіях Покуття, Буковини і Марамуреша, яка була поділена між Україною та Румунією. Не дивлячись на те що вони насамперед мають регіональну та національну свідомість, гуцулів нерідко в наукових дослідженнях прирівнюють до великої частини саме російської етнічної групи, нарівні між двома іншими групами які суміжні регіонально з регіоном Закарпаття – лемками та бойками.

Місце життя гуцулів розкидане по Івано-Франківській, Черновецькій та Закарпатських областях України (Верховинський, південна частина Косівського та Надвірнянського районів Івано Франківської області, Путильський і південна частина Вижницького району Чернівецької області та у більшій частині Рахівського району Закарпатської області). Загальна територія Гуцульщини в Україні досягає шести з половиною тисяч квадратних кілометрів, це при тому що вона ще досягає і розповсюджується на прикордонні райони Румунії, де мешкають мараморошські гуцули. Разом з бойками та лемками вважаються корінним населенням Карпат.

Завдяки даним про перепис населення 2001 року, можна сказати що на території України проживало близько 21 тисячі людей які себе так чи інакше відносять до етнічної групи гуцулів. Якщо оцінювати кількість гуцулів по іншим суміжним країнам або навіть беручи до уваги увесь світ то кількість людей що відносять себе до етнічної групи гуцулів досягає 170 тисяч осіб.

Основне походження етнічної групи гуцулів до кінця не з'ясоване в науковій літературі. Письмових відомостей про їх самих та їх назву до 19 століття не так уж і багато, можна сказати що відомостей взагалі мізерна

кількість. Досить велика кількість вчених протягом значного історичного періоду, починаючи з того часу коли тільки виявили етнічну групу гуцулів і до сьогодні, будували різні теорії що до назви цього племені печенізького, тюркського, кавказького, готського, половецького, сарматського, та навіть етрусського походження.

На даний час етимологія етноніма “гуцули” до кінця не з’ясована та не визначена. Але не дивлячись на це у науковців є декілька основних версій, які на даний момент поділяють на шість різноманітних груп (гіпотеза тюркського походження, походження від антропоніма, гіпотеза романського походження, гіпотеза кавказького походження, гіпотеза германського походження, гіпотеза слов’янського походження, баскська гіпотеза).

До антропологічних особливостей можна віднести працю видатного українського антрополога Федрика Вовка який у 1908 році видав свою працю що розповідає про його антропологічні дослідження населення Гуцульщини, Буковини та Угорщини. Якщо вірити цій праці то можна сказати що гуцули це справжні українці.

Вже наприкінці 19 століття з’являлися перші згадки про поселення Гуцульщини. Найстарішою є згадка про поселення яке раніше називалося Уторопи. Знахідка датована 1367 роком. На місці села раніше було поселення за часів Київської Русі, жителі, головним чином, займалися виварюванням солі з джерела одним з найпримітивніших на даний момент часу способом. В багатьох районах є залишки оборонних городищ, а точніше у Косівському районі Київської Русі, це є прямим доказом, що здавна то була українська земля. Не дивлячись на данні які стверджують що селище мало оборонні вали приблизно у 16 столітті, селище було двічі спалене татарськими набігами. Уторопи були для татар відносно ласою та легкою здобиччю. Але це не заважало сміливим селянам повертатися раз за разом на те саме місце, відбудовуватись, та знову займатись своїм основним заняттям у вигляді нескладного промислу по видобуванню солі за допомогою примітивного способу її виварювання. Не зважаючи на основну діяльність селяни мали

інші заняття якими вони займалися на постійній основі, такими як: скотарство та різноманітне сільське господарство. На цих територіях було популярним у той час займатись розведенням овець, свиней, коней. До початку великого промислового видобутку солі селище цвіло та процвітало, жителі села Уторопи завжди мали всього вдосталь, не враховуючи великі, гарні та плодючі господарства.

Гуцули справжні поціновувачі традиційної культури яка сама по собі виділяється пишністю, барвистістю та вишуканістю в усіх сферах життя. Майстерність та пишність культури можна побачити у найрізноманітніших речах таких як: одяг, архітектура, латуні металеві вироби, деревообробка, кераміка, килимарство, скульптура та навіть писанка. З різноманіттям традицій стоять поруч також їх чудові пісні та танці які підкреслюють та виділяють культуру, на перший погляд, малої етнічної групи. Саме це і відрізняє їх від багатьох різних країн.

Достеменно нікому не відомо коли саме гуцули змогли заселити Карпатський край, але археологічні знахідки науковців свідчать про те що з найдавніших часів ця територія була заселена та мала не тільки певне населення а й первісні початки зародження культури. Було знайдено чимало різноманітних предметів які мають відношення до минулого, безпосередньо до кам'яної епохи. Досить велика кількість знахідок має відношення до римських часів. Практично відсутні будь-які згадки про княжі часи, але є літописи, де є інформація про відому нам коломийську сіль, яка виготовлялася гуцульськими солеварами з прибережних селищ.

Життя і діяльність представників гуцульського етносу протягом багатьох віків, великою мірою, залежали від навколишніх природно-географічних умов гірського регіону, це наклало відбиток практично на всі сфери їх господарювання, побуту, матеріальної і духовної культури. Місцеве населення цього краю, хоч і мало певні етнічно-локальні особливості, завдяки політичним та природногеографічним умовам ніколи не поривало зв'язків з іншими етнографічними регіонами України.

Відомий український історик і академік Іван Крип'якевич наголошував у своїй роботі “З історії Гуцульщини” на тому, що зараз нам відкриваються таємниці зародження гуцулів, як каже автор, невеликої країни на півдні Коломиї. Є інформація датована 1340 роком, що Гуцульщина і деякі ще українські землі перейшли до складу молдавської держави, 1395 року був ще один перехід до складу польської держави.

Під самими горами згадується село Косів. Раніше це було селище під владою державних земель. Один з відомих литовських князів, а саме князь Свидригайло, в 1424 році, за певною згодою, управляв деякими землями у Галичині.

У 19 столітті гуцульський край відомий тим, що його землі розподіляються поляками, угорцями та румунами, а трохи пізніше ці території були завойовані Австро-Угорщиною.

З другої половини XVIII століття вся Західна Україна потрапила під владу австрійської монархії. Дослідники, на підставі значного документального матеріалу, публікують статті, монографії, де висвітлюють ряд питань, які містять достовірні описи різних сторін матеріальної і духовної культури гуцулів. Якщо в другій половині XVIII століття наукові дослідження носили вибірковий і нерегулярний характер, то перша половина XX століття ознаменувалася плановими дослідженнями українських істориків, етнографів, музикознавців таких як: В. Шухевич, М. Мерчинський, Р. Гарасимчук, М. Кондрацький та багато інших, за фінансової підтримки Етнографічної комісії Наукового товариства імені Т. Шевченка. Їх фольклорні розвідки, дослідження, монографії, записи, статті, замальовки і фотографії на сьогодні являють собою цінний матеріал для розкриття художнього життя Гуцульщини другої половини XVIII – першої половини XX століть. Підсумовуючи етнографічні пошуки І. Вагилевича, С. Вітвицького, Я. Головацького, О. Кольберга, В. Завадського, В. Гнатюка та ін., Ю. Гошко конкретизує локацію Гуцульщини на кінець XIX – початок XX ст. в наступних межах: на заході границя з бойками проходила рікою

Лімницею і далі закарпатською частиною верхів'ями річок Берестянка і Турбату, ріки Тересви і долиною річки Мала Шопурка до її злиття з Тисою; на півдні ця лінія проходить до державного кордону. На півночі та північному сході від ріки Лімниці межа перетинає ріки Бистрицю Солотвинську та Бистрицю Надвірнянську, захоплює село Пасічна, далі йде на Делятин, Яблунів, Косів, Вижницю, Берегомет, Красноільськ до кордону з Румунією. Перша світова війна знову змінила територіальні обриси Гуцульського краю, землі якого поділили Польща, Румунія і Чехословаччина.

Історіографію етнографічних досліджень Гуцульщини відкриває один із перших дослідників Карпатського регіону, професор Львівського університету Б. Гаке, який у 1791, 1792 і 1793 роках здійснював етнографічне вивчення цього краю. Результати дослідження були опубліковані в Нюрнберзі в 1794 році і стосувалися життя і побуту гуцулів, проте, як на думку сучасних дослідників, були досить поверховими і суб'єктивними. Дещо більшою повнотою та науковою достовірністю відрізнялися праці польських дослідників і письменників К.Вуйціцького, Ю.Корженьовського, В.Поля та А.Бельовського, які висвітлили різні сторони народної культури гуцулів на основі власних спостережень в першій половині XIX ст., що стосувалися звичаїв, забобонів, повсякденного укладу життя. Більш ґрунтовне вивчення Гуцульщини здійснили українські вчені і письменники Яків Головацький, Роман Заклинський та Іван Вагилевич.

Значну роль у вивченні життя і побуту гуцулів відіграли члени Південно-Західного відділу Російського географічного товариства М. Драгоманов, Ю. Федькович, Г. Купченко, М. Бучинський. Активну допомогу їм надавала місцева інтелігенція, у складі таких осіб як Р. Заклинський, М. Ковцуняк, І. Гарасимович. Літературознавець, історик, етнограф, педагог, мемуарист, культурнопросвітницький діяч Р. Заклинський окрім опису умов праці й побуту, здійснив аналіз міграційних процесів етносу. Я. Головацький на підставі подорожі в Карпати у 1839 р. видав

наукову працю «Мандрівка по Галицькій та Угорській Русі», в якій правдиво показав життя побут і трудову діяльність гуцулів у компаративному співставленні з іншими етнічними групами України, прийшовши до новаторського висновку слов'янського характеру гуцульського етносу. Натомість, знаний поет і фольклорист І. Вагилевич досліджував історію гуцулів, їх одяг, житло, їжу, заняття, мову, звичаї та обряди із слов'янофільських позицій, що призвело до хибних висновків. Цінністю його пошуків стала експозиція на виставці народного одягу гуцулів, бойків і лемків, організованій у Москві російським істориком Нілом Поповим на основі досліджень І. Вагилевича та придбаних Я. Головацьким комплектів народного одягу цих етнографічних груп. Фольклорист, член Південно-Західного відділу Російського географічного товариства М. Бучинський, який одним із перших у 1867 році здійснив докладний ілюстрований опис побуту, одягу, діалекту, здійснив записи місцевого фольклору, збагативши науковими даними бібліотеку Академії наук у Києві.

Велика заслуга в розширенні масштабів дослідження Гуцульщини належить члену Етнографічної комісії у Львові, українському етнографу, педагогу і освітньо-культурному діячеві Володимиру Шухевичу. Потужним поштовхом до вивчення етнографічних матеріалів з Гуцульщини стало створення у Західній Україні музеїв та господарсько-етнографічних виставок, в організації яких активну участь брав В. Шухевич, збираючи для них за власні кошти гуцульські мистецькі вироби, знаряддя праці, одяг тощо, Результатом чого стало серйозне наукове дослідження – п'ятитомна праця «Гуцульщина» (1897-1908 р). Вона є однією з найповніших узагальнюючих монографій про матеріальну і духовну культуру галицьких гуцулів, а її багатий фактичний матеріал і в сьогоденні не втратив своєї актуальності. У ній автор подає фізико-географічні, етнографічні, статистичні відомості про галицьких гуцулів, їх господарські та громадські споруди, заняття, народні промисли, родинне життя, народний календар, народну медицину звичаї та

обряди, усні фольклорні жанри такі як легенди, оповідання, перекази, казки про опришків, ним сформовано словник гуцульського говору.

Істотною з позицій дослідження є проблема співвіднесення танцювальності сценічної й фольклорної природи. Так, О. Мерлянова у праці «Жіночі танці в українській народній хореографії» пропонує типологію цих процесів в сучасній хореології з позиції підходів до сценічної трансформації фольклорного танцювального зразка. При цьому авторка обумовлює, що в народно-сценічному танці незважаючи на вплив інших видів хореографічного мистецтва (класичного танцю, бального танцю, сучасного танцю), стилістичний та лексичний зв'язок із конкретним фольклорним першоджерелом, загальною образною системою народної хореографії етнос залишається достатньо відчутним. Вона розглядає народний та народно-сценічний танець як взаємопов'язані феномени в сфері фольклорного і народно-сценічного танцювального мистецтва як аматорського, так і професійного.

Гідний внесок у розвиток теорії і практики української народносценічної хореографічної лексики зробили П. Вірський, О. Соболев, В. Вронський, Л. Калінін, Д. Ластівка, О. Гомон, М. Вантух, А. Кривохижа, Г. Назаренко, О. Опанасенко, В. Михайлов та інші балетмейстери й виконавці-танцюристи. Одним із класиків названого напрямку, К. Василенком у роботі «Лексика українського народно-сценічного танцю» сформульовано методологію трактування семантики поетичної мови української хореографії, її лексиці, морфологічній структурі, історичному розвитку, еволюції, шляхів збагачення. Дослідник окрему увагу приділяє збагаченню народної танцювальної лексики регіональними чи етнохарактерними специфічно жанровими танцювальними па, такими як: гуцульськими, лемківськими, бойківськими, волинськими, подільськими. Деякими специфічними буковинськими рухами і ходами, зокрема, парними партерними обертами на місці та партерними обертами з просуванням. У

якості аргументації він послуговується здебільшого взірцями, стилізованими на підставі гуцульської хореографії: дубовий лист «Аркан», рухи з топірцями «Лісоруби», своєрідні рухи танців «Тропотянка», «Решето», «Гуцулка», «Півторак», «Пастушкові коломийки», «Чабани», «На галявині», «Вівчарі на полонині». Окрім цього, в праці здійснено компаративний аналіз гуцульських, розбійницьких і чабанських танців польських гуралів, елементів й атрибутики словацької, угорської, румунської хореографії, напливового характеру хореографії у центрах проживання переселенців.

Цінними постають праці, присвячені вивченню практичного виконавського й педагогічного досвіду, дослідницькій діяльності окремих видатних українських діячів в галузі етнохореографії. Гуцульська хореографія заторкується у четвертому розділі роботи «Український народно-сценічний танець в Галичині». Авторка акцентує увагу на регіональних особливостях становлення українського народного танцю, як сценічного жанру, зв'язку сценічної хореографії із національним музично-драматичним театром, театралізацією гуцулки, аркана, коломийки та інших регіональних танців, що в перспективі впровадились у театральних постановках.

У зв'язку з цими аспектами Віталіною Пастух здійснено розгляд творчої діяльності Василя Авраменка в Галичині та дано оцінку його внеску в розвиток народно-хореографічного мистецтва. Дослідницею В.Пастух послідовно та активно вивчалась потужна та плідна співпраця послідовників видатного балетмейстера Василя Авраменка із культурно-просвітницькими осередками в Україні, спрямованої на популяризацію народного танцю. Новітні форми традиції народних видовищ показані дослідницею В. Пастух на прикладі діяльності аматорського народного «Гуцульського театру» Г. Хоткевича (1909-1912), у постановках якого широко використовувався гуцульський танцювальний фольклор у його автентичних формах.

Важливими постають власні дослідження й проблемні статті апологетів модерно-етнічної хореографії у яких фігурували дані з історії українського народно-танцювального мистецтва, і, що найцінніше, надавались практичні рекомендації та описи танцювальних зразків.

Велика заслуга в збереженні народних танцювальних традицій західних областей України, як підкреслює Т. Ткаченко, належить знаним балетмейстерам К. Балог, Д. Демків, А. Зібаровській, І. Курилюку, Д. Ластівці, В. Петрику, Н. Ромадову, Я. Чуперчуку, В. Чуперчук. Саме вони у своїх хореографічних витворах зберегли народні танцювальні першоджерела буковинців і закарпатців, гуцулів і бойків, лемків і покутян.

Все це свідчить про те, що актуальні проблеми сучасного мистецтвознавства, дослідження еволюційних процесів у сфері народного хореографічного мистецтва в сьогоденні не набули достатнього рівня, який підтверджував би, що вони стали складовою мистецтвознавчого та науковокультурологічного простору в Україні. Проблеми української хореографічної культури, котрі висвітлені в наукових працях та в історикокультурологічних та мистецтвознавчих дослідженнях, не стали повною складовою сучасного вітчизняного мистецтвознавчого і культурологічного наукового простору, а дослідники та практики у сфері народного танцю не в повній мірі використовують як найновіші досягнення сучасної історіографії, етнології, культурології, мистецтвознавства тощо, так і культурну спадщину українського народу в цілому і кожної його етнографічної групи зокрема.

При всьому масштабі й багатстві векторів пошуку наукових напрацювань, питання місця й ролі гуцульського танцю в цілісному історіографічному процесі спеціально не розглядаються. Проте створено масштабне підґрунтя для їх дослідження в історико-стильовому, хореологічному, педагогічному, етнографічному та інших аспектах, класифікацію соціокультурних функцій, досліджено аспекти синтезування

народнотанцювальних засобів з академічними формами хореографічного мистецтва, методологію їх залучення до сфер театрального мистецтва, спортивно-виховного руху, ритмопластики, етнопедагогіки, музичної етнографії тощо.

1.2 Особливості танців Гуцульщини

Гуцульщина та її народний фольклор дуже багатий, про цей український край написано найбільше інформації з усіх етнічних районів України. Дуже наочно це відображено у таких сферах як кіно-індустрія, література, живопис (найяскравіші приклади “Тіні забутих предків” М.Коцюбінського). Можна відзначити неперевершену красу гір та природи, прекрасних, гордих, добрих, чутливих та відвертих людей, неперевершене народне колоритне вбрання і звичайно самобутнє як воно є мистецтво. Гуцули дуже багатий народ на традиції які дуже тісно споріднені з танцювальним фольклором. У гуцульському танці досить багато характерних і притаманних даному регіону особливостей, які донесені до нашого часу у порівнянні з іншими областями України. Основні особливості розпочинаються з географічного положення, який знаходиться в Українських Карпатах. Річкові долини, гірські схили, гірські масиви та у цілому вся місцевість яка там є це переважно гори, саме це і формувало особливості виконання різних танцювальних рухів гуцульського мистецтва хореографії. Традиції мистецтва хореографії дуже схожі з традиціями Західного регіону України. На Гуцульщині виділяють три основні етнічні групи – це: бойки, лемки та гуцули. Не дивлячись на те що ці народи проживають у різних локальних районах, які межують між собою та знаходяться відносно близько один до одного мають одночасно схожу структуру, побудову та прийоми виконання танцю але в той же час у них відрізняється манера виконання, ритмічна складова та навіть деякі рухи які мають різне походження (не зважаючи на те що рухи одні й тіж самі). Гуцули – це одна з найбільших етнічних груп яка

проживає переважно у Прикарпатті, у невеликій зоні Закарпаття та у частині Буковини. Не зважаючи на вплив інших національних культур, гуцули не відійшли від традицій і зберегли основну структуру українських танців, хоча і винайшли свої особливі риси танцювального мистецтва. Дуже яскраво ці риси спостерігаються у танцювальній лексиці гуцулів, яка не характерна для інших українських танців.

Одним з обов'язкових складових гуцульського танцю є масовість, не має різниці чоловічі це чи жіночі танці. Що відносно лексики то обов'язковими є не характерні для інших регіонів різні: притупи, присядки, стрибки, ключі, гайдук, свердло, підскоки, тропотянки, дробівки. Що до характеру цих танців – це швидкі, веселі, жваві, енергійні та дуже темпераментні танці, у яких дуже важливим пунктом є збереження та зміна контрастних рухів. Основна побудова танців цього регіону це форма закритого кола, логічно можна здогадатися що виконавці танцю тримаються за руки або плечі пересуваючись по колу. Найяскравішими прикладами використання цього прийому є танці “Гора” та “Аркан” у яких виконавці створюють у ході танцю кола. У культурі гуцульського хореографічного мистецтва виділяють такі танці як: “Гора”, “Аркан”, “Опришки”, “Коло”, “Гайдук”, “Гуцулка”, “Решето”. Деякі основні рухи Гуцульського танцю: ковзний хрещик, дубовий лист, висока гуцулка, гуцульський хід з підскоком і винесенням ноги вперед по колу, боковий хід, хід з вивертанням ступні, гуцульський перемінний крок, гуцульський біг з підстрибуванням, гуцульський біг з підскоком, під крило, доріжка плетена комбінована, хід з переступанням, крок-упадання з акцентом на одну ногу, відхід назад, свердло, синкоповане свердло, крок з вивертом, переступання навхрест, гуцульський дрібний хід з високим підніманням колін, чосанка, дрібушечка з підскоком, синкопована дрібушечка, переступчик, раз – прибий, два великих три малих, три гайдуки з ходом, а за діда, а за бабу, а за дівку, підкуйка на каблучки, стрибки з вибиванцями, приставний крок з плесканням у долоні,

чоловічі каблуки з оплесками, гуцульський крок з правої ноги ліворуч, присядка на високих півпальцях, присядка гайдук-круч, місток, гуцульський повзунець, повзунець з обхватом руками кісточок ніг, повзунець-чосанка з упором на одну руку, гуцульські підскоки з поворотом.

Характеристика деяких з танців Гуцульщини:

Аркан – суто чоловічий гуцульський танець який виконується у складі восьми або більше хлопців. Той з хлопчаків який стоїть перший у ряду – ведучий. Характерним ритмічним чергуванням для танцю є – $2/4$ в першому такті та $2/8$ і $1/4$ – у другому. Аркан танцюють з атрибутами у вигляді топірців які знаходяться у руках хлопців, основні малюнки для танку будуть кола та півкола. Широко поширений танець в Івано-Франківській, Закарпатській та Чернівецькій областях. Аркан як танець являє собою основний елемент обряду посвячення хлопчика в легіні. Після того як парубок пройшов цього обряд він отримав права легіня і став потенційним опришком.

Коломийка – масовий танець який супроводжується піснею куплетної форми. Рухи коломийки можна охарактеризувати як – своєрідні, різноманітні, колоритні та оригінальні. Основним елементом композиції виступає коло яке у ході танцю розпадається на менші кільця а потім і на окремі пари. Для коломийки типовим є зміна місць пересування хрестом. Коломийку танцюють весело, жваво, у швидкому темпу притаманній манері гуцулів.

Гайдук – один з найпопулярніших чоловічих танців, цей танець отримав свою назву завдяки назві основного кроку “гайдук” або іноді “Напівгайдук”. В цьому танці застосовується спосіб «триматися гребінця» і фігура «ружа», при виконанні якої танцюристи з’єднують праві руки в центрі кола.

1.3 Обрядові дієства та їх значення у Гуцульщині

Традиції, культура, обряди та звичаї для народу України мають дуже велике та вагоме значення. Найліпше культурне самобуття здавна і до теперішнього часу зберегла Гуцульщина та її народ. Усі свої традиції, обряди та звичаї серед яких найпоширенішими є різні календарні та релігійні свята, гуцули зберігають дуже ретельно та передають з покоління в покоління, деякі з таких це: Великдень, Різдво, Водохреща, Василя, Миколая Святого, Покрови Святої Богородиці. Іншими не менш популярними святами та обрядами гуцулів є весілля та різні проводи на полонину. Навіть у наш час технологій проводяться різні гуцульські фольклорно-етнічні фестивалі які досягають міжнародного рівня заради того щоб люди не забували про цінність традицій та звичаїв. Деякі з обрядів та їх тлумачення:

Великдень (Пасха)

Одне з великих свят для гуцульського народу. В цей день відзначають воскресіння Господа Христа з мертвих, цей день символізує у християнстві перемогу добра над злом. У цей день закінчується Великий Піст, триває Великий Піст 40 днів перед Пасхою (це строк перебування Ісуса у пустині), це є символом очищення людей від помислу гріху. Вербна неділя яка проходить за тиждень перед Пасхою має особливе значення, бо в цей день гуцули приносять освячену у церкві вербу додому, за стародавнім звичаєм вдаряють родичів цією вербою та промовляють: " Я не б'ю, а шутка ті б'є-віднині за тиждень Великдень " або : " Не я б'ю, а б'єчка б'є - віднині за тиждень Великдень". Останній тиждень посту іменують як – Страсна Седмиця, віруючі прислухаються до страждань які пережив Ісус. В останній день Великого Посту люди роблять писанки та крашанки які символізують зародження життя та продовження роду. Чистий четвер є особливим в духовній культурі гуцулів, у цей день Ісус Христос останній раз розділив трапезу з своїми учнями у час Таємної Вечері. В Страсну П'ятницю вважається що не можна їсти бо саме в цей день з хреста зняли Ісуса і

загорнувши в плащаницю, за звичаєм плащаницю виносять з вітара після чого обносять навколо церкви три рази. В ніч Воскресіння Хреста (опівночі) настає момент коли священик звертається до усіх віруючих зі словами: Христос Воскрес!, у відповідь: Воістину Воскрес! Після цього проходить обряд освяти пасок та усіх інших великодніх страв.

Гуцульське весілля

За давна так повелось що Гуцульське весілля повинно бути дуже гучним, веселим, яскравим та барвистим. Перед весіллям родини обмінювалися хлібом та рушниками – це була така собі угода між старостами сімей про укладення шлюбу і першим кроком до приготування весілля. Наречених вдягали у традиційний новий гарний одяг, прикрашали колісницю та коней у тих колісницях. Молодих супроводжувало завжди багато людей, починаючи з батьків і закінчуючи друзками та дружбами (друзі та подруги). Обов'язковим супроводом весілля були народні традиції, обряди та дійства які супроводжувалися піснями та танцями.

Проводи на полонину

Гуцульські землі з давнини мали дуже погану родючість, тому гуцули знайшли для себе інше заняття а саме – тваринництво. У літню пору на полонину виводять пасти вівців, корів, кіз та коней. Тяжка робота вивести усю худобу пастися та паралельно оберігати її от різних ситуацій, будь то напад диких тварин чи якісь погодні явища. Адже полонина знаходиться більше ніж як 1000 метрів над рівнем моря і може трапитися що завгодно. Саме тому для гуцулів проводи на полонину є великим обрядовим дійством та святом.

1.4. Висновки

Беззаперечно культурна та історична спадщина такого невеликого регіону як Гуцульщина дуже велика. Багато різних історичних подій було пройдено заради того щоб побачити те що ми бачимо зараз. Що стосується

культурного фону у вигляді хореографії, гуцули відійшли від канонічного українського танцю та створили свої неперевершені правила та особливості які використовуються і зараз, та є еталоном мистецтва Закарпатського краю. Величезне значення для Гуцульщини мають традиції та обряди, на їх фоні основана вся культура гуцулів. Яку б сферу культури не розглядати, можна бачити відголоски стародавніх традиційних обрядів які проводяться заради успіху і благополуччя будь якого дійства, будь то весілля або просто похід на верховину з худобою.

РОЗДІЛ 2.

Художні особливості творчого проєкту

ОБРЯДОВЕ ДІЙСТВО «ГУЦУЛЬСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ»

2.1. Лібрето

Гуцульське весілля славилося своєю обрядовістю та збереженням уваги до різних символів та знаків. Зрання першого дня весілля мати нареченого виходить на поле одягнена у традиційний одяг але босонога, вона йде збирати барвінок який невдовзі перетвориться у чудовий вінок для нареченої. Після того як барвінок був зібраний мати повертається до хати та йде пекти калач, який несе до гадзині (матері нареченої). Паралельно, якщо чоловік у той день вдома, мати нареченої виганяє його з хати допоки калач не буде готовий. Чоловік іде карбувати монетки які потім будуть вплітатися у волосся доньки. Коли калач та вінок готові мати збирала хустку у яку все це клала та йшла до родини нареченої. Паралельно того усього до хати нареченої їдуть вже і дружби які везуть їй соснові деревця що символізують – батьків наречених, самих наречених та їх нащадків. Без деревців весілля бути не може. Як дружби привезли деревця їх зустрічають усі хто є у хаті та проводять обряд отримання деревці, нагороджуючи моцих хлопців калачами. Поки батьки ставлять деревця і прикрашають стіл увесь цей час, усі дієства супроводжуються танцями та музикою. У цей день, поки йде підготовка до основного весілля, ще плететься когут, який теж потім вставляють на деревце, ще на деревце вішають дві грони кукурудзи, які символізують єдність майбутнього подружжя. Наступний день весілля наречена прокидається дуже рано, вдосвіта та жде поки її почнуть збирати до основного весілля. Збирають наречену усі рідні жінки. Наряд нареченої дуже багатий, пишний та гарний. У волосся вплітаються стрічки, монетки, річні блискучі чоли. Одягають наречену у традиційний одяг гуцулів: сорочка вишита, кожух, три хустини, традиційна юбка, традиційне взуття. У той же

день як наречена уже зібрана приїзжає наречений якому перед заходом до хати зав'язували очі хусткою. У хаті вже сиділа зібрана наречена з хустиною на очах. Нареченого заводять до хати та садять біля нареченої, після чого їм обом розв'язують очі і вони бачать один одного у весільних нарядах. Наречений забирає уже майже свою жінку садить на коня та вони їдуть до церкви де відбувається обряд одруження. На виході з церкви традиційно рвуть калач, щоб вирішити хто з них буде головний у сім'ї. Далі усе дійство продовжується на гулянні молодих. Саме гуляння йде дуже пишне, гучне, веселе та позитивне. Наречений з нареченою просять усіх прохожих гуляти на їх весіллі заради того щоб усі побачили та задокументували що зараз з'являється нова, щира, прекрасна та чудова молода сім'я.

2.2. Форма, жанр, стиль; ідейно-тематичний аналіз

Форма – обрядове дійство.

Жанр – дивертисмент (багато різних частин поєднаних одним цільним сюжетом).

Стиль – український народно-сценічний танець.

Місце дії – одне з селищ Гуцульщини.

Тема – історія проведення справжнього гуцульського весілля з традиціями та обрядами.

Ідея – заклик до усіх людей зберігати традиції своїх предків у таких важливих подіях у їх житті як весілля. Донесення народу про важливість традицій та обрядів.

Сюжет: Мати збирається і проводить перші дії у підготовці до весілля свого сина. Після проведення перших етапів підготовки йду у гості до батьків нареченої щоб продовжити підготовку самого весілля. Дружби привозять деревця після чого проводиться черговий весільний обряд з викрашенням деревців. Йде невеличке дійство підготовки хати до весілля яке супроводжується музикою та танцями. Наступного дня відбувається обряд

збирання молодої до весілля, після того як молода готова приїзжає парубок (наречений) та забирає молоду. Вони їдуть до церкви щоб одружитися, після чого влаштовують грандіозне гуляння на якому усі бачать що утворилася нова родина.

Надзавдання – зберегти українські обряди та традиції.

Конфлікт – тяжке розлучення батьків і дітей. Переживання дорослих за щастя молодих.

Наскрізна дія – утворення нової сім'ї, проведення усіх обрядів заради майбутнього благополуччя молодих.

2.3. Композиційно-архітектонічна побудова

Експозиція – початок підготовки гуцульського весілля батьками наречених. Збирання барвінка для вінку, випікання калачу та початок невеликого гуляння суміжного з продовженням підготовки у батьків нареченої вдома.

Зав'язка – продовження підготовки до весілля у хаті батьків нареченої, обряд з деревцями та збиранням святкового обрядового столу. Проведення традиційних вірувань та застілля.

Розвиток дій – початок другого дня весілля та пишні збори нареченої, її тяжкі думки та переживання за майбутнє.

Кульмінація – Приїзд майбутнього чоловіка який забирає свою жінку до церкви щоб провести обряд одруження та нарешті стати для усієї общини новою молодою подружньою парою.

Розв'язка – Основне велике гуляння для усіх охочих і прохожих.

2.4. Сценарно-композиційний план

Епізод	Виконавці	Світло	Декорації	Реквізит	Музичний матеріал	Хронометраж
Підготовка до весілля мамою та татом нареченого	1 хлопець 1 дівчина	Яскраве денне світло	Декорація хати та луку біля хати	Барвінок, калач, монети	Пісня Гуцулка	1.05
Зустріч у хаті батьків нареченої усіх гостей.	3 дівчини 2 хлопці	Яскраве денне світло	Декорація хати та луку біля хати	Хустка з калачем, вінком, монетами, топори	Пісня про рушник гуцульська	0.40
Дружби привезли деревце	4 хлопці 6 дівчат	Яскраве денне світло	Декорація хати та луку біля хати	Деревця, топори	Аркан	0.37
Збирання святкового столу	3 хлопці 6 дівчат	Яскраве денне світло	Декорації хати	Деревця, калачі, кукурудза, банош, пляшка та вінки	Рісня про рушник	0.50
Очікування наречено	1 дівчина	Яскраве денне світло	Декорації луку	Вінок	Гуцульські мелодії vol(1)	0.43

ї						
Збирання нареченої	4 дівчинки	Денне світло, трохи тускле	Декорації хати	Хустки, коси, різні прикраси	Монті чардаш	1.22
Приїзд нареченого та поїздка до церкви	3 хлопці 3 дівчини	Денне світло, трохи тускле	Декорація хати та луку біля хати	-	Аркан	0.47
Дійство у церкві	5 хлопців 7 дівчат	Денне світло, трохи тускле	Декорації церкви	Хустинка, калач	Гуцульський вечільний марш	1.03
Загальне гуляння	8 хлопців 8 дівчат	Яскраве денне світло	Декорації луку	Топори, хустки, різні атрибути святкового застілля	Гуцульські танцювальні мелодії	1.20

2.5. Дійові особи та їх характеристика

Головні герої:

Наречена (1 дівчина) – молода гарна дівчина. Дівчина струнка, вродлива, висока з довгим волоссям. Виразне добре обличчя, світлі ясні очі, характерні для гуцулів ланіти та губи.

Наречений (1 хлопець) – молодий парубок, високого зросту але середньої статури. Звичайний сільський парубок який уже пройшов обряд до легеня. Впевнений у собі та своїх намірах з виразними рисами обличчя.

Батьки наречених (2 дівчини, 2 хлопця) – батьки, підстаркуваті люди у традиційному вбранні, не дивлячись на вік дуже жваві та активні, статні та поважні, статусні люди але трішки переживають бо відправляють дітей у подружене життя. Радісні своєму життю та тому що застали такий момент у своєму та у житті своїх дітей.

Дружби (2 хлопці) – два моцних товариша легеня. Два дужих парубка, друзів нареченого які привозять обрядові деревця. Виглядають дуже впевненими та сильними, високими та статними. Сильні парубки які зможуть зрубити та привезти деревця.

Другорядні герої:

Подруги та товариші (3 хлопці, 5 дівчат) - масовка для великих сцен. Молоді люди товариші молоді або молодого. Не виключно що хтось з знайомих батьків. Створюють образ масовості на весіллі та обряда.

2.6. Характеристика музичної основи хореографічного твору

I частина

Темп: Moderato (помірно); розмір 2/4; лад мінорний; форма куплетна.

II частина

Темп: Allegro (скоро); розмір 4/4; лад мінорний; форма період.

III частина

Темп: Adagio (повільно); розмір 4/4; лад мінорний; форма період.

IV частина

Темп: Andante (спокійно); лад мінорний; розмір 3/4; форма період.

V частина

Темп: Allegro (скоро); розмір 6/8; лад мінорний; форма період.

2.7. Сценографія

Умови виконання:

1. Сцена середнього розміру
2. Обов'язкова наявність центральних та бокових куліс, сквізних
3. Світлове оформлення
4. Відеокамера

Реквізит:

1. Топори
2. Хустки
3. Калачі
4. Різні прикраси
5. Вінки
6. Різні атрибути застілля

Світлове оформлення:

1. Яскраве денне світло
2. Денне світло, трохи тускле

Костюми:

1. Костюмі батьків додаток а – (барщіка, сердак, вишиванки, черес, крашенці, онучі, постолі, платок, кожух, попружка, запаска)
2. Костюми дружбів – додаток б (барщіка, сердак, вишиванки, черес, крашенці, чоботи, бартка)
3. Костюми наречених – додаток в (барщіка, сердак, вишиванки, черес, бартка, крашенці, онучі, постолі, хустка,

кептар, згарда, селінка, пацьорки, кожух, попружка, запаска, рисовані чоботи)

4. Костюм дівчат – додаток г (хустка, кептар, вишиванка, попружка, запаска, постоли, згарда)

5. Костюми масовки – додаток д

ВИСНОВКИ

Бакалаврська робота на тему «Обрядове дійство «Гуцульське весілля» є прямим доказом освіченості та творчого здобутку великого народу України, а саме невеличного її етнічного району. В її основі лежать традиції та обряди гуцульського краю.

Теоретичний матеріал мав безперечно велике значення для створення практичної частини бакалаврської роботи. Багато різних традицій передаються в усній формі, завдяки чьому народне свято живе й дійшло до сьогодення. Завдяки інформації взятій з першоджерел сталася змога засобами хореографічного мистецтва показати обрядове дійство не втрачаючи самобутнього національного колориту гуцульського краю. Обробка інформації що міститься в друкованому виді, піснях, доповідях, відео та аудіо матеріалі, фільмах, спогадах гуцулів була дуже важливою й допомогла у створенні бакалаврської роботи, її практичної частини.

Дана робота у здебільшого не піднімає ніяких глобальних та серйозних проблем, але підіймає таке питання як цінність культурного надбання наших предків. Викладене в бакалаврській роботі відноситься до творчого та культурного надбання нашої чудової країни. Така невелика етнічна група як гуцули винайшли свої неперевершені традиції, створили самобутню обрядову культуру, що зберігається і до нашого часу.

Неперевершена культура та краса Гуцульського краю має велику популярність. Підтвердженням тому є гуцульські фестивалі, в яких беруть участь не тільки українці, а й представники інших народів.

Дана бакалаврська робота має право на розширення. До неї можна додати ще більше різних традицій, які можна віднайти у самих носіїв цих традицій, розширення музичного арсеналу та кількості виконавців. Таким чином, дійство можна перетворити у театральну постанову. В данному вигляді прийнято рішення залишити таку сюжетну основу, музичний супровід і кількісний склад виконавців.

Творчий проект є важливим етапом становлення студента як балетмейстера. Вона демонструє знання набуті на протязі чотирьох років навчання та підсумовує їх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арсенич П. Історико-етнографічне дослідження Гуцульщини. Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. Київ : Наукова думка, 1987.
2. Арсенич П. Гуцульщина в творчості Гната Хоткевича. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2000.
3. Арсенич П. Гуцульський театр Гната Хоткевича. Коломия : Світ, 1993.
4. Арсенич П. Діяльність Володимира Шухевича як етнографа. Галичина, 2008.
5. Арсенич П. Народознавець і громадський діяч Гуцульщини Петро Шекерик-Доників. Гуцульський календар-1999. Верховина : Гуцульщина, 1999.
6. Балог К. Ф. Мої роси і зорі Ужгород : Карпати, 1988.
7. Балог К. Ф. Танці Закарпаття : репертуарний збірник. Ужгород : Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ комітету інформації, 1998.
8. Ярослав Чуперчук – зачинатель гуцульської народно-сценічної хореографії на Прикарпатті. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв* : зб. наук. праць. Київ, 2010.
9. Вагилевич И. Гуцулы, карпатские горцы. Сын отечества. Санкт-Петербург, 1842.
10. Вагилевич И. Гуцулы, обитатели восточной отроги Карпатских гор. Санкт-Петербург, 1855.
11. Василенко К. Ю. Українські народні танці для дітей. Київ : Музична Україна, 1985.
12. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю : навч. посібник. 3-є вид. Київ : Мистецтво, 1996.
13. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю : навч. посібник. 2-є вид. Київ : Мистецтво, 1990
14. Верховинець В. Теорія українського народного танцю. Київ : Музична Україна, 1990.

15. Витвицький С. Історичний нарис про гуцулів / переклад з пол., передм. М. Васильчука. Коломия : Світ, 1993.
16. Гнатюк В. М. Вибрані статті про народну творчість / упоряд. М. Т. Яценка. Київ : Наукова думка, 1966.
17. Кайндль Р. Ф. Гуцули: їхнє життя, звичаї та народні перекази / переклад з нім. З. Пенюк. 2-е вид виправ. і допов. Чернівці : Молодий буковинець, 2003.
18. Шухевич В. О. Гуцульщина. Перша і друга частини. 2-е вид. *Гуцульщина–Верховина*, 1997.
19. Шекерик-Доників П. Д. Дідо Иванчік : роман у трьох частинах. Верховина : Гуцульщина, 2007.
20. Стоянова Е. П. Сонячне весілля. *Мовознавство*. 2008. № 2-3.
21. Ірина Дрожок Гуцульське весілля мода та традиції URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2539618-guculske-vesilla-moda-i-tradicii.html>
22. Гуцульське весілля, Древо, частина 1 URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Xf1CXdAMPGc>
23. Гуцульське весілля, Древо, частина 2 URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kBzEMrXyXN4>
24. Володимир Фесенко Гуцульське весілля URL: <https://www.youtube.com/watch?v=yrTeMNIMSxE>
25. Євгенія Гайфер Весільний вінок, життя на полонині та старовинні музичні інструменти URL: https://www.youtube.com/watch?v=NHZmghMwJ_g
26. Константин Ванджурак Рік гуцульськикий, документальний фільм URL: <https://www.youtube.com/watch?v=W9XG-kZFYs>
27. Зеленчук Ярослав Гуцульське весілля на Верховині URL: <http://archive.ndiu.org.ua/fulltext.html?id=1265>
28. Микла Савельєв Клоритне гуцульське весілля на Прикарпатті URL: <https://ratusha.lviv.ua/kolorytne-guczulske-vesillya-na-prykarpatti/>

29. Світлана Махвська Весільна обрядовість Верховинського району Івано-Франківської області URL: <https://nte.etnolog.org.ua/uploads/2013/6/publications/57.pdf>
30. Бантуш Василина На фестивалі у Карпатах відгукнули традиційне гуцульське весілля URL: <https://mi100.info/2018/07/27/na-festyvali-u-karpatah-vidgulyaly-tradytsijne-hutsulske-vesillya-fotoreportazh/>
31. Марина Курінна З історії танцювальної культури гуцульщини URL: <https://nte.etnolog.org.ua/uploads/2014/1/publications/117.pdf>
32. Скобель Юрій Мирославович Збереження танцювального мистецтва Гуцульщини в процесі вивчення українського народно-сценічного танцю URL: <http://194.44.152.155/elib/local/3342.pdf>
33. Ольга Мартинів Діяльність видатних українських балетмейстрів у контексті розвитку гуцульської хореографії URL: <https://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2018/02/017-13.pdf>
34. Особливості гуцульських танців URL: http://4ua.co.ua/culture/yb2bc79a4c43b88521216d37_0.html
35. Ковпак Л. В. Гуцули. *Енциклопедія історії України* : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій ; Інститут історії України НАН України. Київ : Наукова думка, 2004.
36. Савчук М. В. Гуцули. *Енциклопедія сучасної України* : у 30 т. / редкол. І. М. Дзюба ; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. 2020 с.
37. Кубійович В. *Енциклопедія українознавства. Словникова частина*. Наукове товариство імені Шевченка. Париж-Нью-Йорк : Молоде життя, 1955.1995 с.
38. Хоткевич Г. Гуцули й Гуцульщина. Нью-Йорк : Свобода, 1920.
39. Ворон С. С. Гуцули, Божі Соколи, 2010.
40. Соломченко О. Г. Гуцульське народне мистецтво і його майстри. Київ, 1959.

Додатки

Додаток а та б

Додаток в та г

Додаток д